

Statsforvalteren i Oslo og Viken
Postboks 325
1502 MOSS

Vår saksbehandler
Finn Erlend Ødegård
+47 92 85 84 95

Vår dato
19.10.2021
Deres dato
24.08.2021

Vår referanse
21/00619-2
Deres referanse

Hørings svar - Forskrift om regionale miljøkrav i jordbruket i Oslo og Viken

Norges Bondelag viser til høringsbrev av 24.08.2021 fra Statsforvalteren i Oslo og Viken angående forskrift om regionale miljøkrav i jordbruket. Vi viser videre til at fylkesbondelagene i Østfold, Akershus og Buskerud har blitt innvilget utsatt høringsfrist til 29.10.2021. Fylkeslagene har sendt forslaget ut til sine lokallag og mottatt til sammen 35 hørings svar, hvorav 19 fra Østfold, 14 fra Akershus og 2 fra Buskerud. Norges Bondelags hørings svar er basert på innspillene fra lokallagene og fylkeslagene i Oslo og Viken. Samtidig legger vi til grunn at høringsforslaget på sikt vil få konsekvenser for jordbruket og kornproduksjonen i hele nedbørfeltet til Oslofjorden. Norges Bondelag legger derfor stor vekt på de prinsipielle sidene ved høringsforslaget og betydningen for matsikkerhet og selvforsyning.

Norges Bondelag mener høringsforslaget er mangelfullt utredet og må avvises. Vi gir nedenfor begrunnelse for hvorfor vi mener forslaget ikke kan vedtas og ber om at gjeldende miljøforskrifter videreføres inntil videre.

Del 1 - Generelle merknader til høringsforslaget

Høringsforslaget er svært omfattende

De miljøforskriftene og virkeområdet som gjelder i dag, basert på de gamle erosjonskartene, gir et jordbruksareal på ca. 61 000 daa som er underlagt de strengeste kravene om utsatt jordarbeiding i erosjonsklasse 3 og 4. I høringsforslaget utvides virkeområdet til alt areal under marin grense. Med de nye erosjonsrisikokartene utgjør arealer i erosjonsklasse 3 og 4 til sammen 235 000 daa. For Østfold og Akershus utgjør dette et areal som nesten er 4 ganger så stort med forbud mot jordarbeiding om høsten. I tillegg kommer virkningen av forbud mot jordarbeiding i buffersone på 50 meter i hele sone 2 og utvidelsen som følger av at buffersonene nå skal gjelde mot alle typer vassdrag, både med og uten årssikker vannføring. Det er i høringsforslaget ikke gjort noen beregninger av hvor stort det samlede jordbruksarealet som får krav om utsatt jordarbeiding er, men det er åpenbart at dette i sum utgjør en betydelig del av det totale jordbruksarealet. Det framgår heller ikke hvor stor miljøgevinst forslaget samlet vil gi. NIBIO rapport vol 5 nr. 173 (Tiltaksanalyse for vannregion Glomma) har beregnet fosfortap for erosjonsklasse 3 og 4 og 6 meter grasdekte kantsoner. Det er ikke gjort beregninger for virkningen av 50 meter buffersone og arealøkningen som følger av at buffersonene også skal gjelde mot vassdrag uten årssikker vannføring.

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Norges Bondelag forutsetter at det gjøres beregninger for størrelsen på det samlede jordbruksarealet som gis krav om utsatt jordarbeiding. Det må videre gjøres beregninger av hvor stor miljøgevinst forslaget gir i form av redusert jordtap og fosfortap. Norges Bondelag mener dette er et grunnleggende krav før ny forskrift kan vedtas.

Konsekvenser for matproduksjonen

Høringsforslaget omfatter omtrent alt jordbruksareal i Østfold, Akershus og Oslo. I tillegg er jordbruksareal i nye Asker kommune tatt med. Det er i høringsbrevet varslet at arbeidet med å innføre regionale miljøkrav i Buskerud og Jevnaker og Lunner kommuner vil skje etter samme modell med oppstart i 2022. Det er samtidig nedfelt i Oslofjordplanen «Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv» som ble lagt fram 30.03.2021, at det bør iverksettes regionale forskrifter der det er behov for forsterket innsats mot forurensning fra jordbruk for å oppnå målet om god tilstand i alle landbrukspåvirkede vannforekomster. Oslofjordplanen har alle kommuner fra Halden til Kragerø som sitt virkeområde. I sum utgjør dette et stort jordbruksareal som står for en stor andel av norsk matproduksjon og matsikkerhet. Dette gjelder i særlig grad kornproduksjonen og grøntproduksjonen.

Vi viser til at regjeringen Støre har besluttet å øke sjølforsyningsgraden til 50 % jf. sitat fra Hurdalsplattformen:

«Regjeringa vil leggje fram og gjennomføre ein opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressursar og setje eit mål for sjølvforsyningsgrad av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôrråvarer, på 50 prosent».

Sjølforsyningsgrad er i dag på ca 40 %, korrigert for import av fôrråvarer. Dette innebærer en betydelig økning i norsk matproduksjon i årene framover. Norges Bondelag kan ikke se at konsekvensene for matproduksjonen er utredet i høringsforslaget. NIBIO rapport vol 5 nr. 173 (2019) ligger som bakgrunnsinformasjon på Statsforvalterens nettside om høringen. Denne rapporten viser at et forbud mot jordarbeiding om høsten kan føre til betydelig avlingsnedgangen, jf. sitat:

«Omlegging fra jordarbeiding om høsten til endret/reduert jordarbeiding kan medføre noe avlingsnedgang for vårkorn pga. en rekke utfordringer knyttet til halm, ugras og økt forekomst av mykotoksiner i korn. Langvarige feltforsøk har vist at den årlige avlingsreduksjonen som oftest er lavere enn 10% dersom man klarer å holde kontroll med ugraset (Bechmann m.fl. 2011). Økt utbredelse av stubb vil mest sannsynlig også gjøre at arealet med høstkorn reduseres til fordel for vårkorn, da direkteåing av høstkorn har sine utfordringer. Under forutsetningene som her er gjort, fører alle scenarier med redusert/endret jordarbeiding en avlingsreduksjon, og denne blir større jo større areal som omlegges. Avlingsnedgangen er på inntil ca. 10% når alt kornareal overvintrer i stubb.»

Vi viser videre til NIBIO rapport vol 3 nr. 87 (2017), «Økt norsk kornproduksjon gjennom forbedret agronomisk praksis», jf. sitat:

«Høstkorn gir høyere avlinger enn vårkorn, og høstrug har gitt de aller høyeste kornavlingene. Høstrug har imidlertid mindre avsetningsmuligheter i det norske markedet. Høsthvete har i gjennomsnitt gitt ca. 20% meravling i forhold til vårhvete (SSB, Seehusen et al. 2017). Å øke arealet av høsthvete kan dermed gi betydelig økning i avlingene.»

Norges Bondelag mener det er svært alvorlig at konsekvensene for matproduksjonen ikke er utredet i høringsforslaget. Da forslaget til miljøforskrift som nå skal gjelde for Østfold, Akershus, Oslo og Asker kun er starten på et regelverk som planlegges innført i hele nedbørfeltet til Oslofjorden, mener Norges Bondelag konsekvensene for matproduksjonen i hele dette området må utredes. Det er en målkonflikt mellom regjeringens mål om å øke norsk matproduksjon og målet om god vannkvalitet etter vannforskriften. Denne målkonflikten må avveies før endelig forskrift kan fastsettes.

Økonomiske konsekvenser:

Høringsforslaget har ingen vurderinger av hvilke av de aktuelle tiltakene i forskriften som gir best kostnadseffektivitet for å redusere erosjon og fosfortap. NIBIO rapport vol 5 nr. 173 (2019), som ligger ute på Statsforvalterens nettside som bakgrunnsinformasjon, konkluderer med at grasdekte kantsoner og grasdekte vannveier har høyere kostnadseffektivitet enn det å legge alt areal til ingen jordarbeiding om høsten, jf. sitat:

«Kostnadseffektiviteten er beregnet til å være høy for grasdekte vannveier, 30-500 kr/kg reduksjon i fosfortap. Kostnadseffektiviteten av å legge om til ingen jordarbeiding om høsten på alt kornareal er beregnet til å være lavere, 600-3000 kr/kg TP. Tilskudd er ikke medregnet, så kostnadene er i praksis lavere og kostnadseffektiviteten høyere.»

Norges Bondelag mener det er en stor svakhet med høringsforslaget at kostnadseffektiviteten til hvert enkelt av de tiltakene som er foreslått, ikke er tilstrekkelig utredet. Når dette mangler blir det svært vanskelig å målrette tiltakene slik at man får størst miljøgevinst for kostnadene tiltakene i sum påfører jordbruket.

I høringsbrevet framgår det at innføringen av regionale miljøkrav kan ha noen negative økonomiske konsekvenser for den enkelte bonde, men at størrelsen på de økonomiske konsekvensene er svært vanskelig å anslå. Det vises imidlertid til at flere kommuner og større arealer nå får miljøkrav, samt at kravet til et belte på 50 meter langs alle vassdrag ikke skal høstpløyes i sone 2 er skjerpene. Dette gir negative konsekvenser for bonden som omfattes av kravene og for matproduksjonen i området. Det vises videre til at deler av de økonomiske ulempene som foretak med regionale miljøkrav får vil bli kompensert gjennom Regionalt miljøprogram (RMP). Hvor mye av kostnadene som den enkelte bonde får kompensert avhenger imidlertid av størrelsen på rammen til RMP.

Norges Bondelag mener de økonomiske konsekvensene for bonden og for jordbruket ikke er tilfredsstillende utredet. RMP fastsettes av partene i jordbruksforhandlingene. For 2021 er rammen for RMP 136,9 millioner kroner i Oslo og Viken fylke. Det følger ingen beregninger i høringsforslaget av antall foretak som blir berørt av forslaget og heller ingen beregninger av kostnader som tiltakene vil få samlet sett for jordbruket.

Norges Bondelag viser til Utredningsinstruksen kap. 2.1:

«Hver sak skal inneholde en konsekvensutredning som skal bestå av analyse og vurdering av antatte vesentlige konsekvenser av den beslutning som foreslås truffet. Konsekvensutredningene skal omfatte konsekvensene for statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning og for private, herunder næringsvirksomhet og enkeltpersoner.»

Norges Bondelag mener høringsforslaget er mangelfullt utredet.

Kart:

Det står følgende i høringsforslaget § 1 Formål og virkeområde:

«Forskriften gjelder for arealer og driftsformer med erosjonsfare, eller som drenerer dit det er utfordringer med vannmiljømålene, i Oslo og Viken fylker. Arealene er definert i kart gitt som vedlegg til denne forskriften.»

Det følger kart med i høringsforslaget over virkeområdet for forskriften og inndeling i sone 1 og sone 2. Det følger imidlertid ingen forklaring på hvorfor noen arealer ligger i sone 1 og andre i sone 2. Det vises videre til nye drågerosjonskart fra NIBIO, men det er uklart om også disse kartene skal gis som vedlegg til forskriften.

Drågerosjonskart ble lansert av NIBIO våren 2021. NIBIO skriver på sine hjemmesider publisert 07.06.2021 at «Erosjonsrisikokart er et viktig hjelpemiddel for landbruksforetak og forvaltning. Det brukes ved planlegging av tiltak mot erosjon og ved tilskuddsutmåling til erosjonsdpendende tiltak». De skriver videre at «Kartet sier ingenting om mengden jordtap, bare om antatt

lokalisering av drågerosjon i terrenget». NIBIO viser videre til at hydrotekniske anlegg, som stikkrenner og innløpskummer som regel ikke er kartlagt og at dette påvirker vannets vei gjennom landskapet. Følgelig skriver NIBIO selv at ved bruk av kartene i planlegging av tiltak bør en samtidig vurdere lokale forhold. Drågekartene er ikke kontrollert med synfaring på jordbruksarealene. Norges Bondelag har fått flere tilbakemeldinger fra medlemmer at det i kartet er tegnet inn dråg hvor det er helt flate jorder og at faktiske dråg ikke er tegnet inn i kartet.

Det framgår av §§ 6 og 7 i forskriften at brudd på bestemmelsene kan følges opp med avkortninger av produksjonstilskudd og tvangsgebyr. Dersom kartgrunnlaget som legges ved forskriften er feil kan dette få alvorlige konsekvenser for den enkelte bonde.

I § 3 i høringsforslaget rettes det krav mot flomutsatt arealer. Det går ikke klart fram av høringsforslaget hvilke områder dette gjelder.

Norges Bondelag mener drågerosjonskartene, slik de framstår i dag, ikke kan gis juridisk status ved at de følger forskriften som vedlegg. I tillegg til at svært mange av drågene er tegnet inn feil, kan den enkelte bonde ha gjort tiltak som gjør at drågene likevel ikke medfører fare for erosjon. Norges Bondelag mener det er behov for gode kart som gir korrekt kartfesting av dråg og flomutsatte områder som forskriften gjelder for. NIBIOs drågerosjonskart må kvalitetssikres med befarung i felt.

Frivillig tilslutning gir miljøeffekt

RMP-statistikken fra 2020 viser at den frivillige tilslutningen til tiltak er langt høyere enn kravene fastsatt i forskrift. Krav om ingen jordarbeiding på grunn av erosjonsrisiko i Østfold, Akershus og Oslo omfatter et areal på 61 000 daa. Det ble i 2020 søkt om RMP-tilskudd for 150 000 daa for klasse 3 og 4. For alle erosjonsrisikoklasser samlet ble det søkt om totalt 516 000 daa. Det ble søkt om tilskudd for direktesådd areal på 50 000 daa. Dette tilsvarer om lag 1/3 av dyrkamark i Østfold, Akershus og Oslo. I tillegg kommer arealene i gras i form av tiltakene «gras i flom- og erosjonsutsatte områder» og som buffersoner langs vassdrag. Dette viser at den reelle andelen av dyrkamark som ikke jordarbeides om høsten er vesentlig høyere enn det som følger av forskriften.

Norges Bondelag viser til at den frivillige tilslutningen til miljøtiltak er høy. Vi vil advare mot å innføre nye miljøkrav som oppleves vanskelig og uforståelig for bonden, eller at den økonomiske kompensasjonen blir for lav. Vi frykter at det vil føre til at den frivillige tilslutningen faller.

Etterlevelse og kontroll av eksisterende tiltak

Som vist ovenfor er den frivillige tilslutningen til miljøtiltakene i dag god. Det er imidlertid et faktum at enkelte bønder har liten vilje til å gjøre miljøtiltak. Når miljøtiltak er frivillig og kompenseres økonomisk skaper ikke dette noe problem. I sum oppnår vi god miljøgevinst. Når tiltakene gjøres til krav i form av forskrift blir situasjonen en annen. Det er demotiverende for den enkelte bonde å se at forskriftskravene brytes av andre bønder og at dette tilsynelatende ikke får noen konsekvenser. Etter det Norges Bondelag kjenner til blir ikke dagens miljøforskrifter fulgt opp med kontroller. Dette fører til at effekten av miljøkravene blir lavere enn den skulle ha vært. Når miljøkravene skjerpes kan det oppleves som straff for at andre ikke har fulgt miljøkravene.

Norges Bondelag mener de gjeldene miljøforskriftene må følges opp med kontroller før nye forskrifter vedtas.

Del 2 - Til selve høringsforslaget - Forskrift om regionale miljøkrav for Oslo og Viken

§ 1. Formål og virkeområde

I høringsforslaget framgår det at forskriften gjelder for arealer og driftsformer med erosjonsfare, eller som drenerer dit det er utfordringer med vannmiljømålene, i Oslo og Viken fylker. Arealene er definert i kart gitt som vedlegg til denne forskriften.

Merknad:

Norges Bondelag mener at gamle Røyken og Hurum kommuner, som nå er i nye Asker kommune, må tas ut og i stedet vurderes i samme prosess som gamle Buskerud og Jevnaker og Lunner kommune. Landbruket i Røyken og Hurum har aldri hatt noen miljøkrav. Det blir en meget kort frist for å omstille produksjonen. I Røyken og Hurum er det tung leire og det er helt klare dyrkingsfordeler med å bruke ploegen om høsten. Det er behov for mer tid for å hente kunnskap om redusert jordbearbeiding, deretter må dette tilpasses på eget areal.

§2. Definisjoner

Det er i forskriftens § 2 gitt definisjoner til forskriften. Nedenfor følger våre merknader til disse:

- a) Flomutsatte arealer: Arealer som oversvømmes jevnlig, minst en gang hvert 10. år, i forbindelse med høy vannføring i vassdragene.

Merknad:

Norges Bondelag mener disse arealene må kartfestes før de kan tas inn i forskriften.

Det er en svakhet at det ikke finnes kart som definerer disse arealene. Klimaendringene med kraftigere regn vil kunne gi flom hyppigere der det tidligere kun var flom hvert 20. eller 50. år. Det er også viktig at tiltakene tar høyde for at flom skjer både høst og vår. Ekstremårene 1995 (vårflom, hvor særlig Glomma-vassdraget blei berørt pga snøsmelting i fjellet) og 2000 (høstflom, som berørte alle vassdrag på grunn av store nedbørsmengder og langvarig nedbør) er eksempler på hvor forskjellig vår- og høstflommer utarter i de ulike vassdragene. Det bør videre vurderes om det skal skilles på arealer med flomrisiko på forskjellige tider av året. I områder som primært er rammet av vårflom bør det være lempeligere krav om høsten.

- b) Vassdrag: Fjord, innsjø, vann, dam, tjern, elv, foss, bekk, det vil si alt åpent vann med og uten årssikker vannføring. Som vassdrag regnes også kunstig åpent vannløp uten årssikker vannføring i form av kanaler og åpne grøfter.

Merknad:

Norges Bondelag mener dette er en altfor vid definisjon. Hensikten må være å begrense jordarbeidingen på erosjonsutsatte arealer, samtidig som man legger minst mulig begrensninger på matproduksjonen. Tiltakene bør følgelig rettes inn mot vassdrag med årssikker vannføring som mottar avrenning. Slik forskriften er utformet nå er det stor uklarhet i hva som gjelder. Blant annet er definisjonen av grøfter uklar. Dersom veigrøfter inkluderes i forskriften, vil store arealer bli berørt. Det er svært viktig at definisjonen begrenses til årssikker vannføring. Dersom øvrige vassdrag tas med vil det bli meget krevende å skape forståelse for kravene som stilles, samtidig som arealene som blir berørt blir veldig store.

Norges Bondelag foreslår at ordlyden endres til:

«Vassdrag: Fjord, innsjø, vann, dam, tjern, elv, foss, bekk, kanaler og åpne grøfter med årssikker vannføring, som mottar avrenning fra fulldyrka areal.»

- c) Buffersone: Varig vegetasjon langs vassdrag (eng i omløp, busker eller trær) med minimum 6 meters bredde, eller areal i stubb med minimum 20 meters bredde. Buffersonen kommer i tillegg til kravet om 2 meter naturlig kantvegetasjon i forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjon og avløsertilskudd i jordbruket.

Merknad:

Norges Bondelag forutsetter at dette kravet bortfaller dersom det er mer enn 8 meter naturlig vegetasjon mellom fulldyrket areal og vannkant. Se for øvrig merknad til § 3, punkt 4 (a).

- d) Erosjonsutsatte dråg: Forsenkninger på fulldyrket mark der overflateavrenning gir tydelige erosjonsspor dersom arealet ikke har tilstrekkelig erosjonsbeskyttelse.

Merknad:

Norges Bondelag mener det er uklart hva som faller inn under «tydelige erosjonsspor». Vi mener videre at NIBIOs drågerosjonskart er alt for upresise og ikke kan gis juridisk status ved at de følger forskriften som vedlegg. Se for øvrig våre kommentarer til kart ovenfor.

- e) Lett høstharving (ny)

Norges Bondelag mener det er behov for en definisjon av lett høstharving i forskriften og foreslår samme definisjonen som Fylkesmannen i Østfold gav til forskriftene om regionale miljøkrav i jordbruket i Østfold (Rundskriv 2/2018).

Forslag til ny tekst:

«Det skal ikke harves dypere enn 10 cm, og det skal være minst 30 % halm i overflaten for at det skal tilfredsstillende vilkåret for lett høstharving.»

- f) Når starter høsten? (ny)

Norges Bondelag viser til at forskriften beskriver hva som er tillatt eller ikke om høsten og mener det er behov for å definere når regelverket trer i kraft. Det er økende interesse for dyrking av høstsådde vekster som må etableres tidlig, f.eks. høstraps og høståkerbønner. Dette er vekster som må etableres tidlig og forutsetter jordarbeiding. Dersom jordarbeiding skal tillates etter høsting, bør det ikke settes noen dato da denne vil variere mye i virkeområdet. Det må være lokale forhold og vekstens behov som er avgjørende.

Norges Bondelag foreslår ny tekst:

«Begrensningene i forskriften ang. jordarbeiding gjelder ikke for vekster hvor det er agronomisk krav til tidlig etablering, som for eksempel proteinvekster og fangvekster.»

§3, Punkt 1, Kummer og grøfteutløp

Det er lagt fram følgende forslag for sone 1 og sone 2:

«Det skal ikke jordarbeides nærmere enn to meter fra kummer og grøfteutløp for å hindre vannet i å grave.»

Merknad:

Norges Bondelag mener kravet ikke kan omfatte koblings- og vedlikeholdskummer med tett lokk. Dersom det graver rundt en kum med tett lokk, skyldes ikke dette jordarbeiding, men at vannet finner andre veier ned i kummen på grunn av mangelfull tetting eller glipper mellom kumringer. Koblings- og vedlikeholdskummer ligger ofte i eiendomsgrenser, og mange av dem er i tilknytning til offentlig vei. Disse er ofte mangelfullt vedlikeholdt, men bonden kan ikke lastes for dette, eller få krav som følge av andres manglende vedlikehold.

Norges Bondelag frykter at kravet vil føre til at arealet som ikke skal jordarbeides kan bli en frøbank for ugras, også av arter vi ønsker å bekjempe, og som vil kunne spre seg inn i åker og eng. Eksempler på slike arter er kveke, hønsehirse, landøyda og floghavre. På grunn av nærhet til vann er det ikke bare å bekjempe med kjemiske midler og man må derfor bekjempe mekanisk eller ved luking. På økologiske arealer vil kjemisk bekjempelse være uaktuelt.

Norges Bondelag mener kravet må begrenses til at det ikke eroderer rundt nedløpskummene, og at det likevel kan søkes SMIL-midler. Man kan i dag ikke søke økonomiske midler til tiltak det er satt krav om i forskrift.

§ 3. Punkt 2, Erosjonsutsatte dråg

Det er lagt fram følgende forslag for sone 1:

«Erosjonsutsatte dråg skal ikke jordarbeides om høsten. Ved pløying eller dyp harving om høsten på fulldyrka mark med erosjonsutsatte dråg, skal drågene ha permanent grasdekke, eller stubb med godt etablert fangvekst. Ved lett høstharving er det tilstrekkelig med stubb i dråget.»

Det er lagt fram følgende forslag for sone 2:

«Erosjonsutsatte dråg skal ikke jordarbeides om høsten. Ved jordarbeiding om høsten på fulldyrka mark med erosjonsutsatte dråg, skal drågene ha permanent grasdekke, eller stubb med godt etablert fangvekst.»

Merknad:

Forslaget til forskrift forslår godt etablerte fangvekster som alternativ til permanent grasdekke. Fangvekster kan etter forskriften ikke være hovedkulturen året etter. Fangvekster kan være utfordrende å etablere om høsten, enten pga. for lite eller for mye nedbør. Mange av artene som benyttes som fangvekster er ettårige, og vil dø i løpet av vinteren. Flere av fangveksten har også et rotsystem (pålerot), som er lite egnet til å holde på jord. Fangvekstene vil dermed verken holde på jord eller ta opp næringsstoffer, men heller avgi disse på våren. Fangvekster har flere gode egenskaper for opptak av CO₂ fra luft og næringsstoffer fra jorda, og som jordforbedringstiltak. **Norges Bondelag mener fangvekster som erosjonssikring bør tas ut av miljøkravene, men at det stimuleres til fangvekster gjennom RMP-tilskudd.**

Slik forslaget er utformet gjelder restriksjonene for jordarbeiding utenfor dråg på hele skiftet. Dette er lite målrettet da et skifte kan drenerer i ulike retninger. **Norges Bondelag mener restriksjoner for jordarbeiding på fulldyrka mark utenfor dråg må begrenses til den delen av jordet som drenerer til dråget.**

§ 3. Punkt 3, Flomutsatte arealer

Det er lagt fram følgende forslag for sone 1:

«Flomutsatte arealer skal ikke jordarbeides om høsten.»

Det er lagt fram følgende forslag for sone 2:

«Flomutsatte arealer skal ikke jordarbeides om høsten. Flomutsatte arealer der flom medfører erosjon skal ha permanent grasdekke eller godt etablert fangvekst gjennom vinteren.»

Merknad:

Norges Bondelag mener det må være like krav for sone 1 og sone 2. Vi mener videre at kravet må begrenses til arealer hvor flom medfører erosjonsrisiko.

Dette er den eneste bestemmelsen i forskriften hvor bonden pålegges å gjøre tiltak i stedet for å la det være. Det er ikke tilstrekkelig å ha arealet i stubb, men bonden pålegges å etablere gras eller ha fangvekster. Etablering av fangvekster på høsten medfører utfordringer jf. våre merknader til § 3, punkt 2. Fangvekster krever eget utstyr, og er krevende å etablere. Man bør heller stimulere til bruk av fangvekster på riktige arealer gjennom RMP enn å stille krav gjennom forskrift. **Norges Bondelag mener kravet om gras og fangvekster må frafalles, og heller stimulere til dette på flomutsatte arealer gjennom RMP.**

Punkt 4, Buffersone

Det er lagt fram følgende forslag for sone 1 og 2:

«a) Det skal være buffersone langs alle vassdrag som mottar avrenning fra fulldyrket mark. Langs kunstig åpent vannløp uten årssikker vannføring i form av kanaler og åpne grøfter, gjelder kravet kun der hvor vannet samles og renner av mot vassdraget.»

Det er i tillegg lagt fram følgende forslag for sone 2:

«b) Fulldyrka mark nærmere vassdrag enn 50 meter skal ikke jordarbeides om høsten. Lett høstharving til høstkorn og fangvekster tillates likevel på arealer som ikke er omfattet av miljøkrav 2, 3 og 4 a). Kravet omfatter ikke øvre avskjæringsgrøfter mot skog.»

Merknad til punkt a:

Norges Bondelag er svært kritisk til at buffersoner mot vassdrag også skal gjelde vassdrag uten årssikker vannføring. Definisjonen av vassdrag uten årssikker vannføring er ikke godt nok definert i § 2 og gir usikkerhet for bonden som skal følge regelverket. Forslaget vil beslaglegge store jordbruksarealer og få konsekvenser for arronderingen av skifter. På skifter hvor det går åpen grøft vil det nå bli buffersoner på hver side. **Norges Bondelag kan ikke se at det i høringsforslaget er beregnet hvor store arealer som blir omfattet av det nye kravet om buffersoner langs alle vassdrag.** Det blir unødvendig komplisert ved at man skiller på kravene, avhengig av om det er med eller uten årssikker vannføring. Kravet faller bort dersom det er mer enn 8 meter naturlig vegetasjon mellom fulldyrka mark og vassdrag. **Norges Bondelag foreslår ny tekst for § 3, punkt 4a:**

«Det skal være buffersoner langs alle vassdrag med årssikker vannføring som mottar avrenning fra fulldyrket mark. Kravet bortfaller dersom det er minst 8 meter naturlig vegetasjon mellom fulldyrka mark og vassdrag.»

Merknad til punkt b:

Norges Bondelag kan ikke se at forslaget er faglig begrunnet og er ikke vurdert i NIBIO rapport vol 5 nr. 173 (2019). Det er heller ikke gjort noen konsekvensanalyse av forslaget som viser hvor store arealer som blir berørt og betydningen for matproduksjon. Forslaget vil føre til at det dyrkes mindre høstkorn og dermed mindre matkorn. Kravet vil ødelegge arronderingen på mange skifter og beslaglegge langt mer enn det arealet som buffersonen dekker. Buffersoner med permanent grasdekke er et godt tiltak mot erosjon. Dette er blant annet dokumentert i NIBIO-rapport 14 (2017). Med dagens ordning kan man på lavere erosjonsrisikoklasser jordarbeide om høsten inntil grasdekt buffersoner. Vi frykter at disse blir borte, siden en bonde med 50-meterskrav vil få vesentlig merarbeid med buffersonene. Vi mener en grasdekket buffersoner vil gjøre en vel så god jobb med å fange partikler og næringsstoffer enn død stubb, da graset har fotosyntese mesteparten av året.

Norges Bondelag mener forslaget er lite målrettet og må avvises. Det er ikke sammenheng mellom de arealene som omfattes av kravet og arealer med erosjonsfare og avrenningsfare. Norges Bondelag ønsker primært at kravet med 2 meter naturlig vegetasjon, og i tillegg minst 6 meter gras eller 20 meter stubb, langs vassdrag med årssikker vannføring videreføres.

§ 3. Punkt 5, Erosjonsklasse 4 og 5

Det er lagt fram følgende forslag for sone 1 og 2:

«Erosjonsutsatt fulldyrka mark med stor eller svært stor erosjonsrisiko (erosjonsrisikoklasse 3 og 4) skal ikke jordarbeides om høsten. Lett høstharving til høstkorn og fangvekster tillates likevel på arealer som ikke er omfattet av miljøkrav 2, 3 og 4 a).»

Merknad:

Kunnskapsgrunnlaget for effekten av utsatt jordarbeiding på erosjonsrisikoklasse 3 og 4 er veldokumentert, og Norges Bondelag slutter seg til at kravet gjøres gjeldende i hele virkeområdet.

§ 4. Administrasjon, dispensasjon og klage

Det framgår av forslaget at Statsforvalteren i særlige tilfeller kan dispensere fra miljøkravene i § 3 punkt 4 og 5, for inntil ett år om gangen. Det kan være aktuelt med dispensasjon ved blant annet:

- a. akutt og uforutsett behov for nedpløying av husdyrgjødsel
- b. økologisk drift

c. såkorn dyrking av høstkorn

Norges Bondelag skeptisk til dispensasjoner, og vil ha færrest mulig. Men dette forutsetter at det er et regelverk som gir få grunner til å søke om dispensasjon.

Dersom regelverket blir stående slik det er foreslått, må adgangen til å søke dispensasjon utvides. Det må være mulig å høstpløye når det er jordbruksfaglig begrunnet, f.eks. for å reparere kjøreskader og pakking, og som ledd i en flerårig dyrkingssystem/plan. Videre må det være unntaksbestemmelser for bær- og grønnsaksprodusenter. Det bør også i enkelte tilfeller kunne gis dispensasjon fra flere krav i §3, ikke bare punkt 4 og 5. Det må også vurderes om lett høstharving til vårsådd såkorn skal tillates, for å få i gang spiring av spillkorn.

§ 5 Avkorting m.v. og § 6 Tvangsgebyr

Norges Bondelag mener sanksjoner for første gangs forseelse bør behandles mildere enn ved gjentakende brudd, jf. opptrappende virkemiddelbruk.

§ 7 Ikrafttredelse

Det tar tid for den enkelte bonde å tilpasse seg et strengere regelverk for jordarbeiding. Slike innstramminger kan føre til at hele driftsopplegget på gården må endres med valg av andre typer vekster og investeringer i nye redskaper m.m. Det er derfor viktig at innskjerpinger av regelverket gir jordbruket tid til å gjøre nødvendige tilpasninger. Samtidig må det følge midler med som kompenserer for inntektstap og merarbeid som innstrammningene gir. **Med begrunnelse i dette mener Norges Bondelag endringer i miljøforskriften bør følge rulleringen av RMP.**

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Bjørn Gimming

Sigrid Hjørnegård

Kopi: Landbruks- og matdepartementet